

TYÖPAKETTI 3

Dokumentointi ja arviointi

KAIVANNONPUISTO IKÄ- JA MUISTIYSTÄVÄLLINEN
PUISTOYMPÄRISTÖ -HANKE 1.4.2023–31.1.2024

Sisällys

1 JOHDANTO

2 YHTEENVETO KAIVANNONPUISTO – IKÄ- JA MUISTIYSTÄVÄLLINEN PUISTOYMPÄRISTÖ

Kehittämisprosessi

Osallistujat ja tuotokset

Arviointi ja johtopäätökset

3 VISUAALINEN DOKUMENTOINTI

Valokuvat Kaivannonpuistosta

Video 1: Kaivannonpuiston virkistysreitti – Ikä- ja
muistiystävällisen puistoympäristön kehittäminen 2023–2024

Video 2: Kaivannonpuiston virkistysreitti

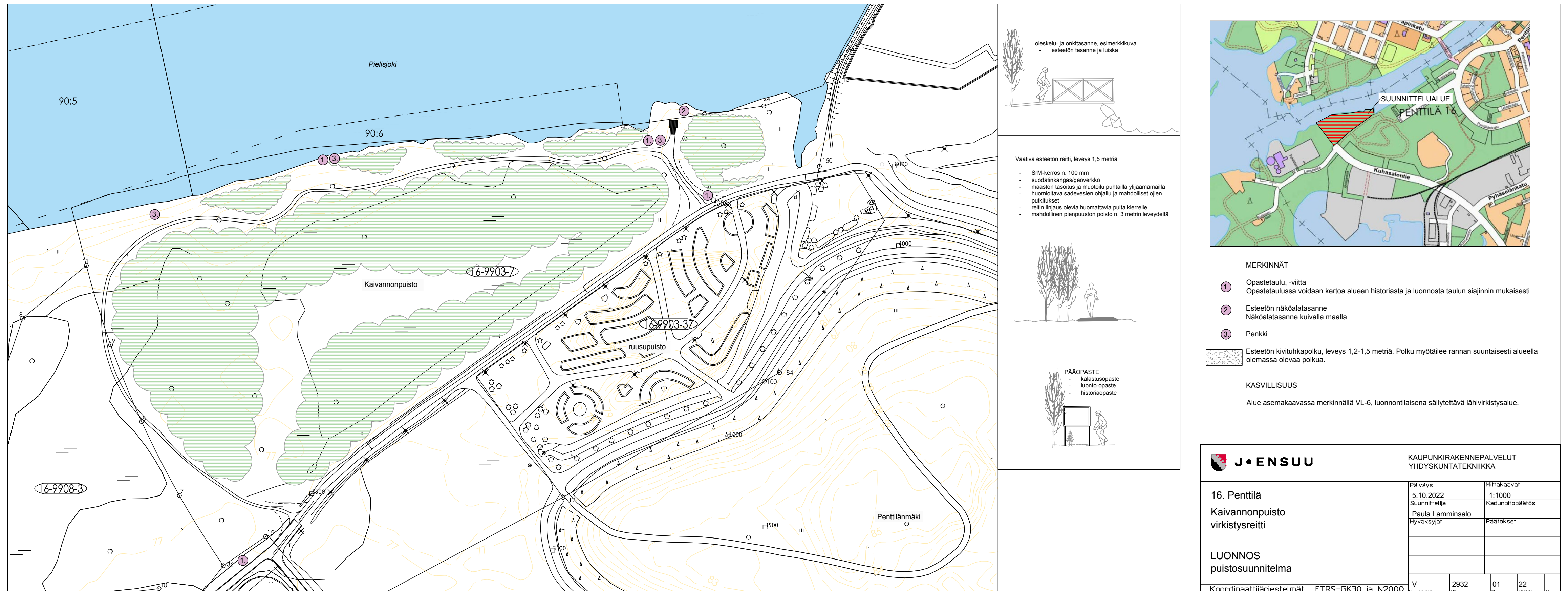
1 JOHDANTO

Tässä esitetään lyhyt kirjallinen yhteenveto Kaivannonpuisto – ikä- ja muistiystävällinen puistoympäristö -hankkeesta sekä hankkeen visuaaliset tuotokset.

2 YHTEENVETO KAIVANNONPUISTO – IKÄ- JA MUISTIYSTÄVÄLLINEN PUISTOYMPÄRISTÖ

Kaivannonpuisto sijaitsee Joensuussa Penttilän kaupunginosassa Pielisjoen varrella. (Kuva 1). Kyse on noin puolen kilometrin mittaisesta muistiystävällisestä luontoreitistä ja Joensuun ensimmäisestä muistiystävällisestä puistoympäristöstä.

Kuva 1. Kaivannonpuiston puistosuunnitelmaluonnos. 2022. Joensuun kaupunki

Kehittämisprosessi

Ensimmäiset keskustelut ikä- ja muistiystävällisen Kaivannonpuiston puistoympäristöstä käytiin muistoystävällisen yhteiskunnan osaamisyhteisössä Karelia-ammattikorkeakoulussa syyskuussa 2022. Osaamisyhteisö on osa Karelia-ammattikorkeakoulun ikäystävällisen yhteiskunnan kehittämiskokonaisuutta. (Ikäystävällisyys. Karelia 2023.) Yhteisöön osallistuu pohjoiskarjalaisia muistiaktiiveja, muistin ammattilaisia ja kouluttajia. Lisäksi yhteisössä vierailee eri alojen asiantuntijoita, joista tapaamisessa oli kutsuttuna mukana Joensuun kaupungin kaupungininsinööri Tero Toivanen.

Tapaamisessa keskusteltiin muistiystävällisen ympäristön osatekijöistä sekä arvioitiin Joensuun kaupungin muistiystävällisyyttä. Samalla syttyi yhteinen innostus muistiystävällisen ympäristön edistämiseen käytännössä. Suunnitteilla ollut Kaivannonpuisto tarjosi yhteiseen kehittämiseen sopivan alustan. (Karelia-ammattikorkeakoulu 2023.)

Kaivannonpuisto – ikä- ja muistiystävälli-

nen puistoalue -hanke (2023–2024) suunniteltiin Joensuun kaupungin, Karelia-ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Karjalan Muisti ry:n yhteistyönä. Hanketta hallinnoi Karelia-ammattikorkeakoulu, ja hankkeen kokonaisbudjetti oli 49 755 euroa. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto myönsi hankkeelle AKKE-määrärahasta (alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen) rahoitusta 39 804 euroa. Ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan Muisti ry osallistuivat hankkeeseen omarahoituksella.

Yhteinen kehittäminen pohjautui neljään teematyöpajaan, jotka järjestettiin nopealla tempolla heti hankkeen alussa. Samoin puistoalueen rakentaminen tapahtui nopeasti touko-kesäkuussa 2023. Työpajojen tavoitteena oli ”sanoittaa” muistiystävällisyyden käsitettä, mitkä luontoympäristön tekijät vahvistavat muistisairauteen sairastuneen hyvinvointia ja toimintakykyä, mitkä tekijät taas häiritsevät. Näitä muistiystävällisyyden konkreettisia elementtejä pyrittiin soveltamaan Kaivannonpuiston luontoreitillä.

Osallistujat ja tuotokset

Kehittämistyöhön osallistuivat Joensuun kaupungilta kaupunkirakenneyksikön puisto- ja viherasiantuntijoita, Karelia-ammattikorkeakoulusta hankkeeseen palkatut projektiasiantuntijat ja Pohjois-Karjalan Muisti ry:ltä muistityön asiantuntijoita.

Keskeisen asiantuntijaryhmän muodostivat Muistiaktiivit eli itse muistisairauteen sairastuneet, jotka osallistuivat sekä teematyöpajoihin että muuhun suunnitteluun ja arviointiin.

Teematyöpajoihin (4) kutsuttiin eri alojen asiantuntijoita, esimerkiksi neurologi, neuropsykologi, yhdyskuntasuunnittelun ja ikään-tymisen tutkijoita, äänitaiteilija ja robotiikan asiantuntija. Työpajat perustuivat alustuksiin ja keskusteluihin. Kaiken kaikkiaan työpajoihin osallistui yhteensä 80 henkilöä. Osa osallistui kaikkiin neljään työpajaan. Pajojen tuotokset siirrettiin välittömästi osaksi puistoympäristön rakentamista.

Hankkeen tuotos on nähtävissä Kaivannonpuistossa, jonka avajaisia vietettiin 21.9.2023.

Hankkeen kehittämisprosessista ja valmiista puistosta on tuotettu videot sekä valokuvia, joita voidaan käyttää muistiystävällisen puistoympäristön esittelyssä ja levityksessä. Videot toimivat myös keskustelun alustuksina ja oppimateriaalina. Kehittämistyöstä on kirjoitettu artikkeleita ja eri mediat ovat tuottaneet aiheesta omia artikkeleitaan.

Arviointi ja johtopäätökset

Leena Virratvuori Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksestä teki Kaivannonpuisto-hankkeen ulkoisen arvioinnin elokuussa 2023 (Havaintoja ikä- ja muistiystävälliseltä polulta). (Liite 1)

Arvioinnin keskeiset havainnot ovat:

- Kaivannonpuiston hankeprosessista nousi esille monialaisuus ja yhteiskehittämisen merkityksellisyys sekä vahva positiivinen kokemus yhteiskehittämisestä yli sektori- ja organisaatorajojen
- on syntynyt yhteinen, konkreettinen kehittämisalusta, jolla on jatkuvuutta ja jatkuvan kehittämisen mahdollisuutta
- kokemustoimijoiden aktiivinen rooli ja jatkuva vuoropuhelu koettiin arvokkaana antina
- tiedottamista tarvitaan monikanavaisesti, keskustelun herättäminen ja ylläpitäminen muistiystävällisyydestä ja muistisairaudesta on tärkeää. Mistä puhutaan, kun puhutaan muistiystävällisyydestä?
- jo tässä vaiheessa on päästy pitkälle kahdessa tavoitteessa: tuottaa tietoa ja kokemusta muistiystävällisestä ympäristöstä ja muistiystävällisen ympäristön yhteissuunnittelusta sekä tavoitteessa luoda muistiystävällinen ympäristö, joka vahvistaa muistisairautta sairastavien ihmisten osallisuutta ja edistää hyvinvointia.
- muistiystävällinen ympäristö ei tarvitse välttämättä isoja rakenteita
- ympäristön ei tarvitse tulla kerralla valmiiksi, vaan sen kehittäminen voi olla pitempi yhteinen projekti.

Postilaatikkopalaute

Kaivannonpuiston näköalatasanteella on kesäkuusta 2023 alkaen ollut postilaatikko, johon kävijät ovat voineet jättää palautetta. Palautteen määrä on hienoisesti yllättänyt, palautelappuja on jätetty postilaatikkoon 167 kappaletta. Osassa palautteita lukee vain kiitos, muutamassa palautteessa oli lasten piirustuksia. Laatikosta löytyi myös pari venäjänkielistä palautetta. Webropol-kysely tuotti vielä lisäksi 32 vastausta.

Palautteita arvioitaessa on huomattava, että suurin osa palautteista on jätetty vaiheessa, jolloin puisto ei ollut valmis. Muun muassa opastekyltit saatiin puistoon vasta syyskuun puolessa välissä juuri ennen avajaisia (21.9.2023).

Palaute on valtaosin myönteistä ja kiittävää. Kävijät ovat olleet myös myönteisesti yllättyneitä puistosta.

"Aivan ihana. Lisää tällaisia minikeitaita Joensuuhun."

"Todella upea paikka liikkua yhdessä perheen kanssa tai tulla myös yksin rauhoittumaan. Luonto käden ulottuvilla."

"Yllätys, kun pyöräilimme ruusupuiston kohdalla. Todella viihtyisä kaunis ja penkkejä kivasti. Hieno kiikku-laituripaikka. Kiitos kaupungille."

"Oikein hyvä luontopolku ja näköalapaikka kiitos!"

"Wau miten hieno! Hieno teko kaupungilta. Luontoa turmelematta on saatu aikaan jotain todella ihanaa. Kaupungin puistoon ei voi kuumalla säällä mennä viihtymään, kun ei löydy varjoisaa paikkaa. Isot kiitokset henkilölle/henkilöille, jotka ovat keksineet näin hyvän jutun."

"Ihan huippua!!! Lisää tällaista, sitä kaivataan. Lapset tykkää."

Muistiystävällisyys vaatii vielä avaamista ja viestintää. Kesän palautteissa näkyi vielä alueen keskeneräisyys, muun muassa alueesta kertovat opastekyltit puuttuivat siinä vaiheessa. Myöskään alueen luonnonmukaisuus ei ole kaikille kävijöille ollut tuttu asia. Aluetta raivataan mahdollisimman vähän, maisemaa on avattu lähinnä vain penkkien kohdalta. Puistoympäristön ei muutenkaan ole tarkoitus olla ”mukavuusvarusteltu”, vaan luonto ja luonnonmukaisuus ovat muistiystävällisyyden kannalta tärkeitä tekijöitä.

Tätä nykyä opaskyltit todennäköisesti valaisivat muistiystävällisyyden ajatusta kaikille. Tulevaisuudessa Kaivannonpuistossa voisi toimia muistityön vapaaehtoisia ja kokemustoimijoita, jotka voisivat pitää Kaivannonpuistossa avoimia ovia aika ajoin. Myös opiskelijat voisivat esitellä puistoa ja muistiystävällisyyttä osana opintojaan.

En ymmärrä, mikä täällä sitä muistia on.”

”Hieno juttu. Rantaa voisi avata, näkymä joelle makasiinien kohdalla rantaraittia.”

Todella kiva paikka. Olisi mukava, jos jokinäkymää avattaisiin, siten että se näkyisi penkillä istuen paremmin. Veisi ehkä tuulenvire hieman itikoitakin pois.”

3 VISUAALINEN DOKUMENTOINTI

Valokuvat Kaivannonpuistosta

Kaivannonpuiston kehittämisprosessia on dokumentoitu koko hankkeen ajan valokuvin. Valokuvia on hankkeen teematyöpajojen työskentelystä, puistoympäristön rakentamisvaiheesta, Muistiaktiivien arviointikävelyistä, avajaisista ja ensimmäisistä toiminnallisista tuokioista. Muistiaktiivit ovat allekirjoittaneet

kuvausluvan, jonka mukaan kuvia voidaan käyttää artikkeleissa ja julkaisuissa.

Kuvia ovat tuottaneet hankkeen videotuottaneet BrainyDay Visual Oy ja Tmi Janne Käyhkö, Pohjois-Karjalan Muisti ry sekä hankkeen projektiasiantuntijat. Valokuvia on käytetty koko hankkeen ajan hankkeen esittelyissä, viestinnässä sosiaalisessa mediassa sekä

julkaistuissa artikkeleissa. Kuvia on käytetty myös hankkeen työpakeista tuotetuissa raporteissa (TP1, TP2 ja TP3).

Hankkeen hallinnoija Karelia-ammattikorkeakoulu ja hankkeeseen osallistunut Pohjois-Karjalan Muisti ry ovat tallentaneet valokuvat myöhempää käyttöä varten.

LIITE 1: HAVAINTOJA IKÄ- JA MUISTIYSTÄVÄLLISELTÄ POLULTA – KAIVANNONPUISTO-HANKKEEN ULKOINEN ARVIOINTI. LEENA VIRRRATVUORI. POHJOIS- KARJALAN SOSIAALITURVAYHDISTYS RY

Havaintoja ikä- ja muistiystävälliseltä polulta – Kaivannonpuisto-hankkeen ulkoinen arviointi

Sisällysluettelo:

1. Kaivannonpuiston hankevalmistelu
 - 1.1. Kaupunkirakenneyksikön palaute
 - 1.2. Hankevalmistelijoiden palaute
 - 1.3. Kokemustoimijoiden palaute
2. Palaute puiston käyttäjiltä
 - 2.1. Palautelaatikosta esiin noussutta
 - 2.2. Käyttäjäröyhmittä kuultua
3. Havainnot ja evästyket
4. Tausta-aineisto

1. Kaivannonpuiston hankevalmistelu

Kaivannonpuiston hankevalmistelu käynnistyi syksyllä 2022, kun idea muistiystävällisestä ympäristöstä oli noussut esiin ikäosaamisen kehittämisen verkostossa. Samaan aikaan Joensuun kaupungilla oli käynnistymässä esteettömän puiston suunnittelu Penttilään, Pielisjoen ranta-alueelle.

Ajoitukseltaan hankeidea ja sen konkreettinen toteutusmahdollisuus osuivat hyvin yhteen ja hankevalmistelu käynnistyi ripeästi. Karelia-amk haki hankkeelle rahoituksen Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) -rahoituksesta. Myönteinen rahoituspäätös saatiin huhtikuussa 2023. Hankkeen toiminta-aika on 1.4.2023 – 31.1.2024.

Monialainen yhteistyö käynnistyi ripeästi ja puiston rakentaminen oli konkreettisesti käynnissä jo keväällä 2023. Prosessissa oli alusta alkaen keskeisenä elementtinä eri ryhmien osallistaminen ja yhteistoiminnallinen kehittäminen. Puiston suunnitteluun osallistui koko prosessin ajan Joensuun kaupunkirakenneyksikkö, hankeasiantuntijat Karelia-amk:sta sekä Muisti Ry:n asiantuntijat ja kokemustoimijat. Hankesuunnitelmassa tavoitteeksi kirjattiin kokonaisvaltaisesti ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia tukevan ikä- ja muistiystävällisen puistoymäristön luominen.

Hankeprosessia vietiin eteenpäin rahoituksen varmistuttua neljän työpajan kokonaisuudella. Työpajoihin osallistui hankeosaajia ammattikorkeakoulusta, kaupunkiraken-

neyksikön asiantuntijoita, terveydenhuollon ammattilaisia ja Muisti ry:n asiantuntijoita sekä kokemustoimijoita. Jokaiseen työpajaan kutsuttiin lisäksi käsiteltävän teeman mukaisia asiantuntijoita pitämään alustuksia ja puheenvuoroja. Aikataulu oli varsin tiivis, mutta työpajat saatiin toteutettua riittävän laajalla osallistujajoukolla. Työpajojen onnistunut toteuttaminen vaati joustavuutta ja ketteryyttä sekä asiantuntijoilta, hanketoimijoilta että kokemustoimijoilta.

Työpajojen päällimmäisenä antina keskusteluissa nousi esiin tiedollisen sisällön lisäksi vuoropuhelun ja osallisuuden kokemukset. Kokemustoimijat nostivat erityisesti esiin kokemuksen vuorovaikutuksesta, kuulluksi tulemisesta ja tasavertaisuudesta suhteessa muihin osallistujiin. Tiivis aikataulu ei mahdollistanut kaikkien osallistumista jokaiseen työpajaan. Jokaiseen työpajaan saatiin mukaan kuitenkin laaja-alainen edustus eri toimijoita.

1.1. Kaupunkirakenneyksikön palaute Ei tarvita aina isoja rakenteita.

Joensuun kaupungin kaupunkirakenneyksiköstä projektiin osallistuivat: kaupungininsinööri Tero Toivanen, vastaava puutarhuri Jari Huikuri, puutarhuri Heidi Keskitalo, viherasiantuntija Jaana Mähönen ja puistosuunnittelija Paula Lamminsalo. Kaupungin työntekijöiden ryhmähaastattelu toteutettiin elokuussa 2023.

Joensuun kaupungin asemakaavassa oli jo syksyllä 2022 olemassa suunnitelma puiston rakentamisesta joen var-

teen. Onnekas sattuma johti kaupunkirakenneyksikön yhteen Muisti ry:n ja Karelia-amk:n kanssa muistiystävällistä ympäristöä käsittelevässä tapaamisessa. Kaivannonpuistoon oli jo lähtökohtaisesti suunnitteilla näköalatasanne joelle ja kivituhkapolku Kuhasalon kokemusten pohjalta. Puiston muokkaaminen muistiystävälliseksi vaikutti mielenkiintoiselta ja toteutettavissa olevalta projektilta kaupunkirakenneyksikön ammattilaisille. Hankkeessa nähtiin selkeä hyöty koko kaupungille ja kaupunkilaisille laajemmin. Kaupungin asemakaavassa alue on merkitty luonnontilassa pidettäväksi virkistysalueeksi, joten se tulee säilyttää lähellä alkuperäisiä luontoarvoja. Tämä asetti rajoituksia sille, kuinka paljon aluetta voi muokata esim. puuston osalta. Esteettömyys oli kaupungin rakenneyksikölle tuttu teema jo aikaisemmin ja esteettömyys huomioidaankin kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa. Esteettömyys muistiystävällisyyden näkökulmasta toi uutta sisältöä ja haastetta puiston rakentamiseen ja suunniteluun.

Projektiin osallistuneiden palautteesta nousi esiin yhteistyön ja vuorovaikutuksen sujuvuus. Hankeidea konkreetisoitui varsin ripeästi ja kaupungin näkökulmasta hanke- rahoituksen ja muun hankebyrokratian hoitaminen sujui mallikkaasti. Työnjako konkreettisen puiston rakentamisen ja hankehallinnoinnin kesken toimi hyvin. Kaupungin näkökulmasta tällaiset yhteishankkeet ovat mielekkäitä ja toimivia. Kokemustoimijoiden ja muistiystävällisyyden asiantuntijoiden jakama tieto lisäsi puutarha- ja rakennusalan toimijoiden ymmärrystä esteettömyydestä ja muistiystävällisyydestä.

Projektin aikana puistosuunnitelmaan lisättiin ratkaisuja, jotka tukevat em. teemoja. Esimerkkinä tästä mainittiin ns. muistelukivet. Työpajojen vuorovaikutteisuus ja kokemustoimijoiden aktiivinen panos saivat kaupungin edustajilta erityistä kiitosta. Kaupungin toimijoiden näkökulmasta puiston rakennusvaihe sujui mutkattomasti ja lopputulosta voi pitää onnistuneena. Puistossa nähdään erityisinä arvoina sen ainutlaatuinen sijainti, rauhallinen tunnelma ja esteettömyyden toteutuminen.

Tämä puistosuunnitteluprosessi oli ensimmäinen, jossa otettiin huomioon muistiystävällisyys. Kaupunkirakenneyksikön toimijat kuvasivat hanketta antoisaksi oppimisprosessiksi. Muistiystävällisyys on olemassa puiston rakenteissa ja luonnon läsnäolossa. Vaikka puiston rakennusvaihe on ohi, jatkokehittämiseen on sekä halua että valmiutta. Kokemustoimijoiden osallistuminen suunniteluun ja laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa aiotaan ottaa jatkossakin mukaan kaupunkirakenneyksikön toteuttamiin hankkeisiin.

1.2. Hankevalmistelijoiden palaute

Hyvä arki ratkaisee kaiken.

Hankevalmistelutiimiin kuuluivat: Pohjois-Karjalan Muisti ry:n toiminnanjohtaja Leena Knuuttila sekä Karelia ammattikorkeakoulun TKI-päällikkö Marika Turkia, koulutuspäällikkö Tuomas Lappalainen ja projektiasiantuntija Arja Jämsén. Hankevalmistelutiimin ryhmähaastattelu tehtiin elokuussa 2023.

Hankevalmistelijat antoivat positiivista palautetta kaupungin osuudesta projektin käynnistämisessä ja toteuttamisessa. Alkuidean esittämisen jälkeen asiat etenivät rivakasti ja konkreettisesti, eikä idea jäänyt pelkäksi hyväksi ideaksi työpöydälle. Osaamisyhteisön järjestämästä tapaamisesta syyskuussa 2022 käynnistyi monialainen yhteistyö, joka johti hankerahoituksen valmisteluun ja hakuun. Rahoituspäätös tuli huhtikuussa 2023 ja hanke käynnistyi toukokuussa. Hankevalmistelun sujuvuuden mahdollisti hyvät olemassa olevat verkostot ja mutkaton tiedonkulku. Kiitosta sai myös Pohjois-Karjalan maakuntaliiton alueellisiin kokeiluihin kohdennettu rahoitusmahdollisuus.

AKKE-rahoitus on osoittautunut toimivaksi tilanteessa, jossa tarvitaan rahoitusta suhteellisen nopealla aikataululla. Haasteeksi nostettiin esiin tiukka aikataulu, johon hanketoimijoiden piti sopeutua. Työpajojen osalta aikataulu oli varsin napakka ja ne tuli sijoittaa neljän viikon jaksoon. Samaan aikaan kaivinkoneet odottivat jo puiston tontilla. Yhteisen kehittämisprosessin osalta tämä ei ollut ihannetilanne.

Tilanne pisti kuitenkin kaikki toimimaan nopeasti ja suoraan pakotti keskittymään olennaisiin asioihin, homman ytimiin. Hankevalmistelijat olivat konkreettisesti polun varressa kaivinkoneen kanssa. Kokemustoimijoiden mukaan tuloa kuvattiin yllättävän sujuvaksi. Kokemustoimijat ovat olleet yhteistyökumppaneina koko prosessin ajan. Osa heistä oli mukana yhteistyössä jo aikaisemman osaamisyhteisön kautta. Työpajat sujuivat kokemusosaajien aktiivisen osallistumisen osalta ennakoitua paremmin.

Sitoutuminen työskentelyyn ja hankkeen merkityksellisyysoli selkeästi havaittavissa prosessin aikana.

Hankevalmistelutiimi nosti erityisen merkitykselliseksi sen, että kaupunki toimi alustana Kaivannonpuisto-hankkeessa. Kaupungin mukanaolo ja toiminta mahdollistaa jatkuvuuden ja hankkeen merkittävyyden. Toiminnan ja kehittämisen pohjana on ollut vahva ja toimiva verkosto, jossa opetus ja koulutus on vahvasti mukana. Hankeammattilaiset kuvasivat Kaivannonpuisto-hankkeen toimintamallia toiveiden täyttymykseksi. Hankkeessa on ollut nähtävillä jo tähän saakka selkeä jatkumo. Kaupunki on avannut kehittämisalustan, joka on arkilähtöinen.

Hankkeen hyvää käynnistymistä vauhditti osaltaan kaupunkilaisten, puiston käyttäjien, mukana olo ja esiin tuomat tarpeet. Tämän prosessin aikana isojen organisaatioiden ja pienten toimijoiden yhteistyö on mahdollistunut. Luottamus toimijoiden kesken on vallinnut koko projektin ajan.

Hankevalmistelutiimi totesi yhdestä suusta, että puisto ei suinkaan ole vielä valmis. Puiston nykyinen olomuoto on kuitenkin jo varsin elävä. Puistossa on ihmisiä ja siellä tapahtuu kohtaamisia päivittäin. Merkittävä havainto on se, että puistossa liikkuu erilaisia ja eri ikäisiä ihmisiä. Keskeneräisyydestä kertoo myös se, että puistosta puuttuvat vielä opasteet. Seuraavaksi tulee miettiä, mitä tulevat opasteet kertovat muistiystävällisyydestä, mihin ohjaavat ja mihin kannustavat. Opasteiden asettelu ja sisällön tuottaminen on yhteinen projekti kaupungin

kanssa. Puistossa voidaan hyödyntää myös esim. Pohjois-Karjalan Kansanterveys ry:n tuottamaa tietoa.

Todettiin, että enemmän on parempi kuin vähemmän. Jatkossa tarvitaan myös laajempaa sisältöä. Erilaisilla kävijöillä on erilaisia tarpeita. Kesän alussa ilmestyneet lehtijutut (Karjalan Heili 31.5. ja Karjalainen 14.6.) toivat puistolle laajasti julkisuutta ja herättivät kiinnostusta. Hanketoimijat kohtasivat puistossa ihmisiä, jotka olivat tulleet paikalle lehtijuttujen innostamana. Hanketoimijat korostivat, että Kaivannonpuisto on ikä- ja muistiystävällinen puistoympäristö, ei muistipuisto (Muistipuisto on Miina Sillanpääsäätiön rekisteröity verkkopalvelu). Kaivannonpuiston kohdalla on hyvä pitää mielessä, että kyseessä on luontoympäristö.

Hankkeen edetessä muistiystävällisen ympäristön idea on kehittynyt ja muotoutunut koko ajan. Pitkään muistityötä tehnyt asiantuntija totesi, että hän hämmentyy tästä puistohankkeesta jatkuvasti. Muistisairauteen liittyy paljon oletuksia ja ennakkoluuloja, joita tässä hankkeessa voidaan askel askeleelta vähentää ja tuoda teemaa tutummaksi. Hankkeessa mukana olevat kokemustoimijat ovat osaltaan sanoittaneet puiston merkitystä ja sen muistiystävällisyyttä. Heidän kuulemisensa ja viitoittamansa polun seuraaminen on ollut ensiarvoisen tärkeä oppimiskokemus.

Hankevalmistelutiimin osalta prosessi jatkuu edelleen ja siitä kasvaa selkeästi oppimisympäristö. Toiveena on, että kaupunki pitäisi mielen avoimena jatkossakin yhteis-

työn osalta. Kaupunkikeskustan muistiystävällisyys ja kaupunkikehittämisen toteuttaminen vahvassa yhteistyössä myös tulevaisuudessa sekä systemaattinen yhteissuunnittelu eri hallintokuntien kanssa ovat esiin nousevat toiveet. Hankkeen aikana toimijoille on vahvistunut ajatus siitä, että arki on avainjuttu. Keskustelussa ajatus tiivistettiin toteamalla, että hyvä arki ratkaisee kaiken. Ilman systemaattista vuoropuhelua moni kehittämisen tilaisuus lipuu ohi. Arki ja hyvinvointi sekä turvallisuus ovat yhteisinä teemoina kaikkien organisaatioiden kehittämistoimissa. Näiden konkretisoiminen edellyttää systemaattista vuoropuhelua. Muistiystävällinen työ ja muistiystävällisyyden kehittäminen on yli eri hallinnon rajojen tapahtuvaa ihmisten arjen kehittämistä.

Tässä hankkeessa eletään jo todeksi kehittämistä, sen jatkumoa. Asenteisiin vaikuttaminen on loppumaton polku, mutta siinä on hankkeen myötä otettu askeleita eteenpäin.

1.3. Kokemustoimijoiden palaute Ihanko totta voidaan vaikuttaa?

Projektissa kokemustoimijoina on ollut mukana joukko muistisairautta sairastavia henkilöitä. Arviointia varten kokemustoimijoita on haastateltu pienryhmissä sekä puistovierailujen yhteydessä että erillisissä tapaamisissa Muisti ry:n tiloissa. Kokemustoimijoiden osallistuminen hankkeen työpajoihin vaihteli, mutta jokaisessa työpajassa oli mukana kokemustoimijoiden edustus.

Kaikki haastateltavat kiittelivät prosessissa toteutunutta osallisuuden kokemusta. Hankkeen työpajoissa mukana olleet kokemustoimijat jakoivat kokemuksen siitä, että heitä oli kuultu ja heidän kommenteillaan ja ajatuksillaan oli merkitystä projektin toteutukseen.

Merkittävänä asiana työskentelyssä nousi esiin turvallisuuden tunne. Parhaimmillaan työpajassa vallitsi turvallinen tunnelma, jossa oli helppo tuoda esiin omia ajatuksia. Tällöin osallistujille tuli tunne, että tyhmiä kysymyksiä ei ole olemassa ja asioita viedään konkreettisesti eteenpäin. Kävännönpuiston suunnittelun aikana koettiin, että vihdoinkin muistisairaiden ja heidän omaistensa ääni pääsee kuuluville.

Työpajat koettiin pääosin hyödyllisiksi ja toimiviksi. Osa kokemustoimijoista totesi, että ensimmäinen työpaja oli liian teoreettinen ja ammattilaisille suunnattu. Esiin nousi toive tutustua työpajojen materiaaleihin vielä uudelleen, kaikessa rauhassa. Eniten positiivista palautetta keräsi työpajat, joissa yhteisessä tilassa keskusteltiin ja jaettiin kokemuksia hyvässä vuorovaikutuksessa.

Annettuun palautteeseen vaikutti osaltaan työpajan toteutustapa, toimittiinko etänä vai fyysisesti samassa tilassa. Osallistujien kokemukseen vaikutti myös osallistujan oma viireystila ja käsiteltävän teeman tutuus. Erityistä kiitosta saivat kaupungin edustajat hyvästä yhteistyöstä ja asenteesta.

Toisaalta arvostettiin asiantuntijoiden ja alan huippuammattilaisten panosta työpajoissa, mutta toisaalta ko. anti koettiin hiukan liian korkealentoiseksi. Yhteenvetona voi to-

deta, että työpajojen parhainta antia kokemustoimijoille oli kokemus vuorovaikutuksesta, keskusteluista ja turvallisuudesta sekä mukavasta tunnelmasta. Osallistujat toivat esiin jopa hämmästyksensä siitä, että heidän ajatuksiaan todella kuunneltiin ja otettiin huomioon puiston rakentamisessa. Sekä kaupunki että Karelia ammattikorkeakoulu saivat osakseen kiitosta koko hankkeen ajalta hyvästä toiminnasta.

2. Palaute puiston käyttäjiltä

2.1. Palautelaatikosta esiin nostettua Tämä on rauhan ja ilon lenkki.

Puiston levähdysalueella on palautelaatikko, johon vierailijat voivat jättää palautteet kirjallisena. Samassa paikassa on myös QR-koodi, jota kautta palautteen voi antaa. Laatikossa olevat palautteet on kerätty talteen säännöllisesti ja Karelia-ammattikorkeakoulun projektiasiantuntijat Kaisa Tivonen ja Anneli Muona ovat tehneet niistä yhteenvedon. Tässä arvioinnissa käytetyt palautteet on kerätty 4.8.2023 mennessä.

Palautteissa korostuu paikan kauneus, näkymä joelle ja rauhallisuus. Puiston luonnonmukaisuus, jota palautteissa myös ryteiköksi kutsutaan, nousee usein esiin. Moni toivoo vapaampaa näkymää joelle ja pusikoiden poistamista. Toisaalta mahdollisuus luonnonmukaisessa ympäristössä levähtämiseen ja varjoisaan oleskeluun saa kiitosta. Puisto nähdään myös hyvänä vastapainona geometrisille ja liian silotelluille puistoille. Yhdessä palautteessa puistoa kuvaillaan aisteja avaavaksi.

Puisto nähdään tervetulleena osana Penttilän alueen kehittämistä ja joen ranta-alueen virkistyskäytön lisänä. Soittimet jakavat mielipiteitä, toiset moittivat soittimien rikkovan luonnon rauhaa, mutta erityisesti lapsiperheet kiittelevät soittomahdollisuutta. Soittimien ääntä kuvattiin pääosin miellyttäväksi. Useammassa palautteessa esitetään toive, että puisto välttyisi ilkivallalta ja epäasialliselta käytöltä. Mahdollisuus kuulla linnunlaulua ja veden liplatusta koetaan positiivisena asiana. Puiston kiikku on saanut paljon kehuja ja se on ahkerassa käytössä. Haasteena kiikun osalta tuodaan esiin sen korkeus, lyhyet ihmiset eivät yllä kiikkumaan.

Monelle puisto on tullut iloisena yllätyksenä, tervetulleena lisänä ulkoilureitin varrella. Mainintoja saa myös rauhallinen, terapeutin ympäristö, jossa saa hetken itselle. ”Paikka rauhoittumiselle, mieli lepää.” ”Tämä on rauhan ja ilon lenkki.” ”Tämä on myös hoitava paikka!” ”Suuri kiitos ideoijille, rakentajille ja rahoittajalle!”

Palautteista nousee esiin kehittämisen kohteina pusikon raivaaminen, jotta joelle olisi useammassa kohdassa näköyhteys ja ilmapirta kävisi vapaammin. Jotkut kokevat soittimien olevan ristiriidassa luonnon rauhan kanssa ja joissain palautelapuisissa kyseenalaistetaan rahan käyttäminen tällaiseen puistoon. Vaikka suurin osa palautteesta on erittäin positiivista ja kannustavaa, löytyy aina kritiikkiä ja moitetta. Palautteista ei nouse kovin vahvasti esiin ympäristön muistiystävällisyys. Palautteissa toivotaan opasteita ja kylttejä, joiden myötä muistiystävällisyyden teema tulisi vahvistumaan. Toivelistalla oli myös wc ja bussipysäkki lähemmäksi puistoa. Pyöräilijät kiitte-

livät puistoa toimivaksi, mutta vastaavasti palautteissa toivottiin pyöräilyn kieltämistä tai ainakin pyöräilijöiden vauhdin hillitsemistä.

2.2. Käyttäjryhmiltä kuultua

Katsokaa tuota polkua eteenpäin.

Puistossa on vieraillut kesän aikana useita erilaisia ryhmiä. Osa ryhmistä on ohjattuja, osa itseohjautuvia. Puistoon ovat löytäneet myös perheet, pariskunnat ja yksin liikkuvat ulkoilijat. Kaivannonpuisto näyttää siis saavuttavan hankesuunnitelmassa kirjatun ajatuksen siitä, että puisto on avoin kaikille ja muuntautuu monien erilaisten käyttäjäryhmien tarpeisiin. Käyttäjien palautteesta kerätään aineistoa muistiystävällisen kokemuksen sanoittamiseen ja siihen, että kokemus tulisi eläväksi. Samalla mietinnässä on kysymys, voidaanko palautteiden pohjalta kuvata muistia eheyttäviä kokemuksia? Ympäristön luonnonmukaisuus ja rauha on koettu palautteissa useimmiten turvallisiksi. Vesielementti on paitsi kaunis, myös monelle erilaisia tunnemuistoja esiin nostava elementti. Puisto mahdollistaa myös spontaanit keskustelut. Muisti ry:n ryhmä on kohdannut puistossa ihmisiä, joiden kanssa muistiteema on noussut esiin ja puistossa on toteutettu myös ohjausta esim. muistitutkimuksiin.

Puiston hyvää rakentamista, rauhaa ja turvallisuutta kiitetään useissa palautteissa. Polku on helposti kuljettavissa, tasainen ja hyvin erottuva. Puistoon halutaan palata yhä uudelleen. Erilaiset sääolosuhteet ja vuodenajat tarjoavat erilaisia kokemuksia. Osa käyttäjistä toteaa, että puisto on

niin uusi juttu, että siihen pitää vielä totutella. Eräs haastateltava maalaili kokemuksestaan kauniin kuvan penkillä istumisesta ohi lipuvia veneitä ja tukkilauttoja seuraillen kaikessa rauhassa.

Ryhmät hyödynsivät myös Kaivannonpuiston ja Ruusu-puiston erilaisia ympäristöjä ja erilaista tunnelmaa. Puistojen erilaisuus nähtiin rikkautena ja ne täydentävät palautteen mukaan toisiaan. Eräs ryhmä oli osunut paikalle aikana, jolloin alueella oli ollut jopa ruuhkaa eli istumapaikkoja toivottiin lisää. Pienryhmät kyselivät pöytien perään, jotta retkeily eväiden kanssa helpottuisi.

Osa käyttäjäryhmistä arvosti erityisesti alueen luonnonmukaisuutta ja vastapainoa rakennetulle ympäristölle. Yhden ryhmän osallistujat sanoittivat puistossa ohjattua harjoitusta: ”Tosi paljon rauhoitti, kun sulki silmät, tykkäsin”, ”Levollista”, ”Ei haitannut enää muut äänet”, ”Vurityn nopeasti ympäristössä tapahtuvien asioiden vuoksi, niin tällaiset harjoitteet auttavat palautumaan”, ”Kun ei tule tehtyä näitä yksinään”. Kaivannonpuiston ympäristö vaikuttaa toimivan hyvin erilaisten ryhmien kokoontumispaikana ja harjoitteiden taustana. Polun varressa penkeillä olevat harjoitteet saivat myös kiitosta. ”En ymmärtänyt mikä siellä muistia on”?, oli yksi palaute, joka puolestaan kertoo muistiystävällisyyden havaitsemisen haasteista.

Palautteista käy hyvin ilmi puiston käyttäjien moninaisuus ja erilaiset tarpeet. Ihmiset tulevat varsin erilaisten odotusten kanssa puistoon. Osalle käyttäjistä puisto on ennen kaikkea muistiystävällinen ympäristö ja osalle kaunis

levähdyspaikka joen varrella. Kaivannonpuistoa kohtaan on paljon toiveita. Tulee muistaa, että puiston sisältö rakentuu pikkuhiljaa. Palautteiden ja havaintojen perusteella näyttää siltä, että tavoite puiston monipuolisesta hyödyntämisestä ja eri asukasryhmien tavoittamisesta on jo toteutunut. Tämän arvioinnin tekohetkellä ei ollut vielä käytettävissä useita ohjattujen ryhmien käyttäjäkokemuksia. Erilaiset ryhmät (muistisairaat, omaiset, mielenterveyskuntoutujat, ikäihmiset) tulevat vierailemaan puistossa loppukesän/ syksyn aikana ja heidän kokemuksiaan tullaan hyödyntämään jatkokehittämisessä. On positiivista, että puisto herättää käyttäjissä paljon kysymyksiä. Näitä kysymyksiä voi hyödyntää jatkokehittämisessä ja muistiystävällisen sisällön luomisessa.

3. Havainnot ja evästykset

Tässä vaiheessa hanketta (hanke päättyy 31.1.2024) keskeisenä havaintona esiin nousi Kaivannonpuiston hankeprosessin monialaisuus ja yhteiskehittämisen merkityksellisyys kaikille prosessiin osallistuneille. Kaikki haastatellut toivat esiin verkostoitumisen, osallisuuden ja yhteistyön konkreettisen toteutumisen tärkeyden. Hankkeeseen osallistuneet korostivat, että hanke on vielä kesken eikä puisto ole suinkaan valmis. Projektin keskeisenä antina tässä vaiheessa on vahva positiivinen kokemus yhteiskehittämisestä yli sektori- ja organisaatorajojen. Hankkeen aikana on syntynyt yhteinen, konkreettinen kehittämisalusta. Erityisen merkityksellisenä pidettiin puiston tarjoamaa konkretiaa, jatkuvuutta ja jatkuvan kehittämisen mahdollisuutta.

Kokemustoimijoiden aktiivinen rooli ja jatkuva vuoropuhelu nousi esiin arvokkaana antina. Hankkeen tavasta toimia ja kehittää hyötyvät sekä kaupunki, oppilaitos että Muistiry. Samaan aikaan muistiystävällisen ympäristön kehittäminen hyödyttää kaupungin asukkaita, muitakin kuin muistisairaita ja ikäihmisiä.

Puisto on herättänyt kiinnostusta myös tiedotusvälineissä ja siitä on tehty artikkelit Karjalan Heiliin ja Karjalaiseen. Tulevan syksyn osalta tulee mieltä tiedottamista ja markkinointia paitsi muistisairaiden ym. erityisryhmien, myös laajemmin kaupunkilaisten tietoisuuden lisäämiseksi puistosta. Tiedottamista tarvitaan monikanavaisesti ja pitkin matkaa. Keskustelun herättäminen ja ylläpitäminen muistiystävällisyydestä ja muistisairaudesta on tärkeää. Mistä puhutaan kun puhutaan muistiystävällisyydestä? Vuoropuhelun käynnistämiseksi tulee muistiystävällisyys sanoittaa ymmärrettävästi. Kaivannonpuiston kehittämisen myötä avautuu tilaisuus lisätä ymmärrystä ja keskustelua muistiteemasta. Keskustelun tulee olla avointa myös lapsille ja nuorille, sillä muistiin liittyvät asiat eivät koske vain ikäihmisiä. Kaivannonpuisto voi toimia konkreettisenä alustana teeman nostamiselle esiin kaupungissa. Hankeprosessi voi olla alku laajemmalle kokonaisuudelle, johon nyt saadaan oppia.

Hankesuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden osalta voi todeta, että jo tässä vaiheessa on päästy pitkälle kahdessa tavoitteessa: Tuottaa tietoa ja kokemusta muistiystävällisestä ympäristöstä ja muistiystävällisen ympäristön yhteissuunnittelusta sekä Luoda muistiystävällinen

ympäristö, joka vahvistaa muistisairautta sairastavien ihmisten osallisuutta ja edistää hyvinvointia. Näiden tavoitteiden osalta on edetty, mutta tiedon tuottaminen sekä kokemusten kerääminen jatkuvat. Samoin muistiystävällisen ympäristön luominen on vielä kesken. Voidaan kuitenkin todeta, että jo tässä vaiheessa hankkeeseen osallistuneiden ja puistossa vieraille muistisairaiden ihmisten osallisuus on vahvistunut ja hyvinvointi edistynyt.

Samoin hankesuunnitelmassa mainitut hankkeen välilliset kohderyhmät: kuntien rakentamis- ja yhdyskuntasuunnittelun ja sote-alan ammattilaiset sekä eri alojen opiskelijat, ovat päässeet perehtymään ikä- ja muistiystävällisten ympäristöjen yhteissuunnitteluun ja toteutukseen. Puiston jatkokehittämisessä tullaan ottamaan vahvasti huomioon myös ns. tavalliset kansalaiset, jotta tietoisuus aivoterveystydestä sekä ikä- ja muistiystävällisestä yhteiskunnasta edelleen vahvistuisi.

Kaivannonpuisto-hankkeen toteutus on jo tähän mennessä osoittanut, että muistiystävällinen ympäristö ei tarvitse välttämättä isoja rakenteita tai vaikkapa perinteistä kotieläinpihaa. Ympäristön ei tarvitse tulla kerralla valmiiksi, vaan sen kehittäminen voi olla pitempi yhteinen projekti.

Hyvät kokemukset kokemustoimijoiden mukanaolosta rohkaisevat jatkossa samankaltaiseen osallistamiseen ja kenties yhteisen kehittämisen laajentamisen. Vaikuttavien hankkeiden ei tarvitse olla valtavan isoja, vaikuttavuutta saadaan myös pienillä hankkeilla. Alusta-ajattelun suuntaan voisi mennä näiden kokemusten pohjalta enemmänkin. Vaikuttavuus on kaikessa kehittämisessä jatkossakin keskeinen asia.

Projektin merkitys on havaittavissa eri tasoilla: kaupungin ammattilaisten, kehittäjien, kansalaisten ja kokemustoimijoiden. Kaikki edellä mainitut ovat osaltaan jo osallistuneet Kaivannonpuisto-hankkeeseen, jokainen omassa roolissaan. Jatkossa kokemusosaajien joukko tulee laajenemaan, kun puiston käyttöä ja sisältöjä kehitetään edelleen ja kokemuksia ympäristön muistiystävällisyydestä kerätään. Puistoympäristön muistiystävälliset elementit nousevat esiin ajan kanssa. Jatkokehittämisen kannalta eri käyttäjäryhmien antama palaute on tärkeä materiaalilähde.

Kaivannonpuistoa voi suositella kaiken ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville ihmisille. Tarvitaan myös vilkasta keskustelua, monia kohtaamisia, eri alojen opiskelijoita ja tapahtumia. Kaupungin osalta on mietitty mm. sähköiläytymän saamista puistoon erilaisten tapahtumien mahdollistamiseksi. Oppimista tulee varmasti tapahtumaan paljon loppuvuoden 2023 aikana.

Arjen hyvinvointi on yhteinen teema, joka yhdistää sekä isojen organisaatioiden strategioita että kaupunkilaisten jokapäiväistä elämää.

4. Tausta-aineisto

Haastattelut elokuussa 2023: Kaupunkirakenneyksikkö; kaupungininsinööri Tero Toivanen, vastaava puutarhuri Jari Huikuri, puutarhuri Heidi Keskitalo, viherasiantuntija Jaana Mähönen ja puistosuunnittelija Paula Lamminsalo.

Hankesuunnitteluryhmä; Pohjois-Karjalan Muisti ry:n toiminnanjohtaja Leena Knuuttila sekä Karelia ammattikorkeakoulun TKI-päällikkö Marika Turkia, koulutuspäällikkö Tuomas Lappalainen ja projektiasiantuntija Arja Jämsén.

Muisti ry:n kokemustoimijat; haastattelut ja keskustelut kesä-elokuu 2023.

Puiston käyttäjäryhmät (sekä muistisairaat että muut puistossa vierailleet ryhmät)

Puiston palauteet (palautelaput ja suullinen palaute)

Lehtiartikkelit;

Karjalan Heili 31.5.2023 ”Kaivannonpuisto hellii muistia ja mieltä”, Karjalainen 14.6.2023 ”Kuinka tehdä sopiva puisto muistisairaille?”

Hankesuunnitelma; Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) -määrärahan tukihakemus.

LIITE 2: VIDEO 1 KAIVANNONPUISTON VIRKISTYSREITTI – IKÄ- JA MUISTIIYSTÄVÄLLISEN PUISTO-YMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN 2023–2024

BRAINYDAY VISUAL OY

<https://karelia.cloud.panopto.eu/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=6f40ba92-588e-468d-93ce-b0ce00973665>

LIITE 3: VIDEO 2 KAIVANNONPUISTON VIRKISTYSREITTI TMI JANNE KÄYHKÖ

<https://karelia.cloud.panopto.eu/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=bd790c35-2cdc-4543-b71f-b0ac00a77ed7>

LÄHTEET

- Joensuun kaupunki. 2022. Kaivannonpuiston puistosuunnitelmaluonnos. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/19447736/Kaivannonpuisto%2C+virkistysreitti.pdf/c89e161e-ff95-4d36-beb8-56c09304168b?version=1.0> 15.5.2023.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2023. Ikäosaaminen. <https://ikaosaaminen.karelia.fi/> 29.9.2023.

Valokuvat Janne Käyhkö ja BrainyDay